

עולם משוגע

פעולתו של רבנו ר' נחמן ¹
להקמת אי של שפיות
בליבו של משוגע (שהרי רק הוא הנורמלי)
החי – סחוף ודאוב
בקרב בני מינו

לזכרו של תלמיד ורב
שותף וידיד, אהוב ומוערך
ידע להיות שלם ושפוי
בעולם סוחף ומטורף
ככתוב לקמן

מעשה בכן מלך שנפל לשיגעון

פעם אחת נפל בן מלך אחד לשיגעון שהוא תרנגול הודו הנקרא "הינדיק", וצריך הוא לישוב ערום תחת השולחן ולגרור חתיכות לחם ועצמות כמו הינדיק, וכל הרופאים נואשו מלעזור לו ולרפאותו מזה, והיה המלך בצער גדול מזה, עד שבא חכם אחד ואמר: אני מקבל על עצמי לרפאותו! והלך והפשיט גם כן את עצמו ערום וישב תחת השולחן אצל בן המלך הנ"ל וגם כן גרר פירורים ועצמות, ושאלו בן המלך: מי אתה? ומה אתה עושה פה? והשיב לו: ומה אתה עושה פה? אמר לו: אני הינדיק! אמר לו: אני גם כן הינדיק! וישבו שניהם יחד כך איזה זמן, עד שנעשו רגילים זה עם זה. ואז רמו החכם לבני הבית להשליך להם כותנות, ואמר החכם "ההינדיק" לבן המלך: אתה חושב שהינדיק אינו יכול לילך עם כותונת? יכולים להיות לכוש כותונת, ואף על פי כן יהא הינדיק! כי במקום אחד ראיתי הינדיקעס לבושים בכותנות... ולבשו שניהם הכותונת, ואחר איזה זמן רמו והשליכו להם גם מכנסים. ואמר לו החכם גם כן כנ"ל: אתה חושב שעם מכנסים לא יכולים להיות הינדיק? וכו' עד שלבשו המכנסים, וכן עם שאר הבגדים. ואחר כך רמו והשליכו להם מאכלי אדם מהשולחן ואמר לו: אתה חושב שאם אוכלים מאכלים טובים כבר אינך הינדיק? אפשר לאכול כאדם ולהיות הינדיק! איז מען שוין קיין הינדיק נישט?! מען קען עסן און אויך זיין א הינדיק! ואכלו. ואחר כך אמר לו: אתה חושב שהינדיק מוכרח להיות דווקא תחת השולחן? יכולים להיות הינדיק ולהיות אצל השולחן! וכן התנהג עמו עד שריפא אותו לגמרי, וזה בחינת מה שאמרו רז"ל על הפסוק הנאמר בשלמה "ויחכם מכל האדם" אפילו מן השוטים, והנמשל מובן למבינים².

(שיח שרפי קודש, ח"א תקפא, על פי מעשיות ומשלים)

¹ ר' נחמן מברסלב - נולד בקייב ב-1772, נינו של הבעש"ט, רבותיו היו: דודו ר' משה חיים אפריים ור' ברוך ממזייבוש. עיקר פעילותו בברסלב ובאומן שם גם נפטר ב-1811. ספריו הרבים נערכו על ידי תלמידו המובהק ר' נתן שטרנהוף מנמירוב ובתוכם: סיפורי מעשיות, ליקוטי מוהר"ן, השתפכות הנפש.

² אמר הכותב, יכולים לומר שהאדם רוצה להתקרב לעבודת השם הלא הוא הינדיק כי הוא מלוכב בחומריות וכו', ובדרך זה יכולים מעט מעט לקרב את עצמו לעבודת השם, עד שנכנסים לגמרי. וכן בהתקרבות אנשים על דרך זה ודי למבין.

"פעם אחת נפל בן מלך אחד לשיגעון". כך סתם. הוא לא שב מהמלחמה, לא עבר תאונת דרכים ששינתה את חייו ואף לא נראה שהייתה לו ילדות עשוקה. אביו המלך איננו מנוכר לו, אינו שקוע רק בענייני המדינה, שהרי מסופר כי - "היה המלך בצער גדול מזה".

למה נופל בן מלך לשיגעון? לבן המלך יש יחוס, ביסוס כלכלי, יעוד. כפי שאמרנו, לא נראה שעבר טראומה או אירוע חריג אחר. אין לנו ברירה אלא להבין שלבן המלך צורך בסיסי וטבעי להיות "הינדיק". כנראה, שגם אם אתה בן מלך, גם אם נולדת לקידמה, לכבוד ולעושר, יש בך כמיהה כמוסה להיות תרנגול הודו.

מסתבר שבן המלך הזה גדל במרחבי אוקראינה. שם הייתה תבנית נוף מולדתו של רבנו. למה מדמה בן המלך עצמו דווקא ל"הינדיק", לבריה שנתגלתה ביבשת אחרת - אמריקה - ורחוקה כל-כך מן התודעה המזרח-אירופאית? רבנו מספר לנו כי בן המלך משתוקק להיות רחוק מאוד מארמונו המפואר, המוגן והבטוח שבין ערבות קייב לשדמות קרקוב.

בן המלך "ממצב" עצמו כהינדיק, כדי לשבת ערום מתחת לשולחן - כדי להיות ההיפך הגמור מבן מלך. השולחן הוא טריטוריה של נימוסים והנהגות, "סמול-טוק" וציוויליזציה. הלבוש הוא ההגנה שנתנה לנו הציוויליזציה. הלבוש והשולחן הם מרכיבים חשובים בתרבות האנושית. הם הדימוי שלנו, ה"פרסונה" שאנו מציגים לראווה. הלבוש והנימוסים קובעים לכולם מה אנחנו, למרות שהם מסתירים את מה שאנחנו באמת. הלבוש והנימוסים מראים במקרה הטוב מה אנחנו רוצים להיות, ובמקרה הרע מה אנחנו רוצים להראות. נוצרים דפוסי חיים והתנהגות, שעניינם ייצור התדמית ושימורה. החברה שופטת על פי התדמית, וכל מי שלבושו ונימוסיו, לא ישאו חן בעיני החברה, כל מי שיערער על ה"בון טון" וה"מיין סטריס", ינודה על ידי החברה, שופטיה וגדוליה. הלבוש כבר אינו מגן. הלבוש קם על יוצרו, והיום הוא בעיקר שיעבוד לתדמית. מי חושב בכלל על הגנה וכיסוי. השולחן כבר אינו מראה על רוחב דעת, אלא על רצון ויכולת בלוט ולהרשים.

מתחת לשולחנה של הציוויליזציה, מתגוררים "ההינדיקעס" - עלובי החיים והיחפניים, הלוזרים וההומלסים. הם לא נהנים מפירותיה של הציוויליזציה, אך גם אינם כבולים באזיקיה.

כנראה שמשוהו רקוב בכל חצרות המלכות האנושיות, לא רק בממלכת דנמרק³.

אמרו חז"ל - כל ישראל הם בני מלכים⁴. כל ישראל עלולים ליפול, או בעצם ראויים ליפול אל מדרגת ההינדיק. כולנו בני מלכים. כולנו תרנגולי הודו. אם ישראל אתה, ושורש נפשך הישראלית חיה בקרבך, חי בקרבך החשק, לפשוט את לבושיך ונימוסיך, אל עולמם של תרנגולי ההודו.

יהודי! - בהודו כבר היית!

לימדנו רבנו, שרק חכם המסוגל לרדת אל מתחת לשולחן, אל ה"הינדיק", אל העם שנפל והשתגע, יכול להעלות את העם שאליו ירד. ירידת הצדיק - תנאי הכרחי לעזרה לחסידים.

ולפעמים הצדיק בעצמו שמחפש אחר אבדות [=אחר נשמות אבודות של בני מלכים שנפלו אל מתחת לשולחן] הוא בעצמו אובד לפעמים. וזה בחינת יש צדיק אובד בצדקו. ואז הצדיק

³ ביטוי פסוודו-אינטליגנטי מושאל מהמלט ז"ל לשייקספיר.

⁴ שבת, ק"ח ע"א: "רבן שמעון בן גמליאל ורבי שמעון ורבי ישמעאל ורבי עקיבא כולחו סבירא להו, כל ישראל בני מלכים הם".

עושה תשובה על אותו החטא שעל ידו באין אבדות ובודאי אין להצדיק אותו החטא ממש רק איזה פגם דק מן הדק מאותו החטא ואזי כשעושה תשובה שלמה על אותו הפגם הדק שיש לו מאותו החטא אזי אחר כך חוזר ומוצא אבדות גוראות וכשמוצא נעשה שמחה ורעש גדול.

(שיחות הר"ן קפ)

יש לשאול לשם מה צריך החכם לרפא את בן המלך. הרי האמת נמצאת לשולחן יותר מאשר מעליו. לקמן נראה כי גזרה חכמתו של המלך, מלך מלכי המלכים כי יעבור האדם בפרוזדור של ייסורים, בפרוזדור של עלמא דשיקרא, כדי שיהיה שכרו מושלם בעולם האמיתי, ולא יהיה שכרו חסר, בבחינת "נהמא דכיסופא" - שכר שאינו מן הדין, לחם חסד⁵.

על כן אין לראות את מעשה החכם היורד אל מתחת לשולחן כאל תרגיל טאקטי גרידא. מן הסתם הביא המלך רופאים מופלגים אשר התמחו באסטרטגיות טיפוליות. מן הסתם ניסו להיות נחמדים ואמפטיים ליורש העצר. בניגוד להם, החכם מקבל באמת, מבין ומזדהה עם העובדה שבן המלך רוצה להגדיר עצמו כהינדיק. אפשר להוכיח זאת מתוך הסיפור. בסיכום הטיפול, כאשר "ריפא אותו לגמרי", בן המלך פועל כאדם אך חש כהינדיק.

אכן בעניין זה יש להעמיק ולדקדק: ר' נחמן מלמד שהחכם ריפא אותו לגמרי. כיצד אפשר לומר כן, והרי בן המלך חי וחש כהינדיק? מורי ורבי, הרב שג"ר, טען בזמנו שהביטוי ריפא אותו לגמרי הוא אירוני. לעג המופנה כלפי המין האנושי כולו. כלפי בני האדם המתנהגים כבני אדם בעוד שבעצם הם תרנגולי הודו.

לעניות דעתי, אין זו כוונת רבנו. דבריו של רבנו אינם אירוניים כלל. "בלי שום ליצנות". הוא ריפא את בן המלך לגמרי.

אתן ראייה לדבר: רבנו מחמיא לחכם אשר לא רק שהיה חכם מכל אדם, אלא אף מן השוטים. כלומר, שחכמתו גדולה הייתה, לא רק שהיה חכם יותר משאר בני אדם, אלא חכם היה אפילו יותר מן השוטים. שוטים והינדיקים - בעלי מדרגה הם יותר מאשר בעלי לבושים ושולחנות. החכם הבין זאת. ירידתו אל מתחת לשולחן היא אמיתית. הוא הבין שהאמת נמצאת יותר מתחת לשולחן מאשר מעליו.

על פי שיטתו של ר' נחמן המדרגה הגבוהה ביותר היא מדרגת החכם - הצדיק. הצדיק מבין את המשוגע. הוא קרוב אליו, אך אינו שותף לשגעונו. המדרגה השניה היא מדרגת השוטה. הדיוטה התחתונה ביותר היא דיוטתו של האדם הנורמלי, הממוצע. אין כל רבותא בכך שהחכם חכם יותר מן הנורמלי. הרבותא היא שחכם הוא יותר מן השוטה; השוטה חכם מן הנורמלי. תובנת העולם שלו עמוקה יותר. לא בכדי נפל בן המלך לשיגעון באופן הטבעי והספונטני ביותר. העולם משוגע. העולם משגע. הנורמלי הוא אטום. הוא איננו מודע לשגעונו של העולם המשוגע במהותו. המשוגע הבין את העולם.

למדרגה גבוהה זכה בן המלך בסוף התהליך: הוא מבין שהעולם משוגע. שאין הוא אדם אלא תרנגול, אך למרות זאת יש לו את הכישורים לתפקד בעולם מטורף - לשחק את המשחק המקובל בעולם, למלוך, לנהל, לשלוט, ובמקביל להישאר אמיתי ומודע. מודע להיותו הינדיק.

עדיין צריכים אנו להבין מדוע העולם השיגרתי כל כך, הנורמלי כל כך, מטורף בעצם מיסודו.

⁵ עיין למשל ברמח"ל בדרך ה' ובדעת תבונות, ובעוד הרבה מקומות.

ברוך ה' שזיכנו שיש צדיקים בעולם. שפר גורלו של בן המלך על פני גורלו של גריגור סמסא⁶. גריגור סמסא עבר תהליך זהה לתהליך הגילוי וההתפתחות של בן המלך. גריגור סמסא חי כל חייו כשרץ, כדי להשתלב בעולם ה"שפוי", לתפארת משפחתו ומנהליו, עד שיום אחד גילה שהוא שרץ ממש. הצדיק לא נזדמן לו להצילו, והסוף הטראגי ידוע⁷. יוצרו החשוב והנפלא של סמסא, העריץ והחשיב את רבנו, אך לא זכה לפגוש אותו בחייו, ועל כן סיים את חייו מתחת לשולחן, בלי שנזדמן לו חכם להעלותו...

בן המלך, בכבודו ובעצמו נפל לשיגעון.

ככה פתם

ללא אירוע טראומתי

למרות הבסיס הכלכלי האיתן,

הגנים המשובחים,

המורשת, היעוד והחינוך המשובח

נפל – כאדם החולך על החבל

משתדל משתדל ונופל

"הינדיק" – אורח חשוב ושכיה

בחג ההודיה האמריקאי

שם נתגלה לראשונה

מה מקומו בשטעטל המזרח אירופאית?

הרופא הניע מהרסה עין כרם

השתלם אפילו ב"סלון קייטרינג"⁸

גילווי אמפטיה

בקיאות ביחסי מטפל – מטופל

ה"הינדיק" ממשיך לקרקר

⁶ גיבור "הגילגול" או "מטמורפוזה" של פרנץ קפקא.

⁷ קפקא חווה ואיבחן את הנזילות, היחסיות, הארעיות והשקר שבעולם. מומלץ לקרוא גם את סיפוריו: "דין וחשבון לאקדמיה" ואת "המשפט".

⁸ בית חולים מרכזי ומתקדם בארצות הברית

לפעמים זוכים

מוצאים חכם מחוכם

יותר חכם מהשפויים

יותר חכם אפילו מן השוטים?

רק דרכים המפורות ללב מועילות בסופו של דבר.

ריפא אותו לגמרי – ממש

כביכול – ממש

הינדיק מנהל ישיבה

הינדיק דופק בפטיש היו"ר

על השולחן (רק לפעמים מציץ למטה...)

במדינה שולט

הינדיק מתורכם ומתורבת

האם העולם משוגע? גירסה הודית

אגדת עם הודית (ושמעתי שגם פלמית, אך איני בטוח) מספרת על מלך שחלם כי כל מי שישתה ממימי הנהר בשנה ההיא ישתגע. כינס המלך את יועציו לטכס עיצה. זקן החכמים הציע להביא כעבור המלך וחצרו מים שאינם נגועים בשיגעון. ציווה המלך להסיר את ראשו של זקן החכמים. שהרי שנים נטל משכורתו כחכם וכעת מציע עיצה מטופשת. אם ישחו המלך ומקורביו מים רגילים יחשבו למשוגעים בעיני בני עמם.

אנחנו נורמלים

העולם נורמלי

ההודים נורמלים

הסלמים נורמלים

רק מורנו ר' נחמן חי על גבול השיגעון

מקובלנו מרבותנו כי סתם נהר בסיפור הודי, נהר הגנגס הוא. נהר הגנגס הקדוש מרכז חשוב הוא בהודו ברוחניות ובגשמיות. בתוך מדמנת מימיו הנרפשים טובלים נזירים מתקדשים, ופרות קדושות מטילות בשלווה את צואתן למים הזורמים לאיטם בשלווה מזרחית. הנהר הוא מעיין

⁹ אולי למד מהמורים הטובים ביותר - מהשוטים עצמם.

החיים של הודו. מן המעיין הזה שתו אבותיו של המלך ואבות אבותיו. מתברר שרוח חדשה ואחרת מהלכת על פני המים. עוד מעט קט, ומעיין החיים הזה מוליך את כל השבט, את כל העם, לשיגעון. הסיפור מתנהל בשלווה סטואית, מתוך אפתיה ניהליסטית ואופורטוניסטית. יהיה שינוי? אז מה! מה שהיה לא חשוב יותר ולא אמיתי יותר ממה שיהיה. אין טעם להתנגד לזרם הנהר הסוחף. נשתגע כולנו ונהיה כולנו נורמלים. השיגעון הוא הנורמה, לכן המשוגעים הם הנורמלים. אין אמת מוחלטת. אין שפיות מוחלטת. בדוק להיכן הזרם הולך, והצטרף - פן ראשך יערף.

זו תמצית רוחם של רוב מה שאנו מכנים "דתות המזרח". אין שום דבר ששווה למות למענו, ואין שום דבר ששווה להתעקש למענו. הכל זורם.

אך אם אין שום דבר ששווה למות למענו, האם יש דבר ששווה לחיות למענו?¹⁰

הילד הנורמלי בן עשרים

בסיור רוחני בהודו

הילד הנורמלי בן השלושים

הרוויח מיליון בכורסה

הכל זורם הכל נזיל

המשוגע של אתמול

הנורמלי של היום

הנורמה פרושה על פני השיגעון

כולם נורמלים

גם המלך ואלף יועציו

ואשר לא ירכין ראשו מול הזרם

יערף

האם העולם משוגע? גירמת ג'ובראן

פעם שלט בעיר הרחוקה ויראני, מלך שהיה רב עוצמה וחכם. ירא העם מפני עוצמתו, ואהב את חוכמתו.

¹⁰ על דברים אלו העיר לי מוטי פרי את ההערה הבאה: יש גם חיים אחרים. כמאמר השיר: "בלי להיות או לא להיות, אני פשוט ישנו, בלי שום דבר אשר כדאי למות למענו, בלי סיבה ובלי יאוש אני פשוט הוזה, והחיים יפים-יפים, ממש כמו מחזה" (א. זילבר). בדיאלוג לוחט שהתעורר טענתי כי בלי לפגוע בכבודו של מחבר השיר, זה אינו נכון. זה לא זה. זה לא עובד. זה עובד רק במחזה. חיים בלי משמעות אינם חיים. חיים כאלו הם דיכאון ומוות, כפי שלימדונו בספרים הקדושים. ניתן גם לראות זאת בספרים פחות קדושים. למשל בספרו של ויקטור פרנקל "האדם מחפש משמעות". לבד מהספרים, ניתן לראות זאת גם בחיים עצמם.

בלב העיר היתה באר, שמימיה היו קרירים וצלולים, וממנה שתו כל התושבים, אפילו המלך ואנשי חצרו, כיוון שלא היתה באר אחרת.

לילה אחד שעה שכולם היו שקועים בשינה, חדרה מכשפה לעיר, טיפטה שבע טיפות של נוזל מוזר לתוך הבאר, ואמרה: "מרגע זה כל אשר ישתה ממים אלו יהפוך למשוגע". למחרת בבוקר לגמו כל התושבים, למעט המלך וראש שריו, ממי הבאר, והפכו למשוגעים, כפי שניבאה המכשפה.

כמשך כל אותו היום לא עשו אנשי העיר דבר, מלבד ללחש זה באוזנו של זה, בסימטאות ובכיכר השוק: "המלך משוגע, המלך שלנו, וראש שריו, איבדו את הגיונם. ווודאי שאין מלך משוגע יכל לשלוט עלינו. אנו מוכרחים להדיחו מכיסאו".

באותו ערב ציווה המלך למלא קנקן זהב במי הבאר. כשהובא אליו הקנקן, לגם ממנו ארוכות, ונתן גם לראש שריו ללגום.

שמחה גדולה ירדה על העיר הרחוקה ויראני, כיוון שהמלך וראש שריו חזרו לשפיות דעתם.

(מתוך: הנביא האוהב - גיבראן חליל גיבראן)

אי אפשר שלא לראות בסיפור זה גילגול של הסיפור ההודי. אולם, למרות הדמיון הניכר, נוטפת מסיפורו של גיבראן רוח אחרת לגמרי. גיבראן איננו שותף לסבילות האדישה של הסיפור הקודם.

גיבראן חליל גיבראן הוא משורר-סופר אמריקאי ממוצא לבנוני. רבים מסיפוריו מביעים נוסטלגיה אל העבר העוצמתי, הטהור, השפוי. חלק מסיפוריו מביעים פסימיזם ביחס להווה, חלקם יאוש ביחס לעתיד. אולי ראה את ביירות ה'שוויצריה של המזרח התיכון', נחרבת מול עיניו, כמו כל מקום שהגיע אליו ידם של שכנינו...

כמו בסיפור ההודי, גם כאן העולם משתגע. אך גיבראן יודע מהי שפיות אמיתית. השפיות היא שפיות אמיתית - ממשית. השיגעון הוא אמיתי - מוחשי. השפיות טובה ומעוררת ערגה. השיגעון הוא רע, מפחיד ומייאש. השיגעון איננו קורה מעצמו. המכשפה הרעה גורמת לשיגעון. השיגעון הוא תוצאה של כוחות הרוע המיתיים. המכשפה תמיד מייצגת את הרוע המיתולוגי עוד מימיהם העלזים של הנזל וגרטל¹¹ והיפיפייה הנרדמת. הפסימיות שולטת בסיפור זה בניגוד לשלווה המזרחית של הסיפור הקודם. מול השיגעון והרוע המיתי נאבק הגיבור בעל הסיכויים הטובים ביותר; היה מלך - שליט, רב עוצמה וחכם, גם אהוב העם, שניסה להיאבק נגד כוחות הרוע של המכשפה, ונגד ההמון השוטה - השוטה. מעמדו היה רם, שלטונו איתן. החוק היה לצידו. גם החכמה וגם הפופולריות בקרב העם.

גם המלך רב העוצמה והחכם - נכנע לשטף המתלהם. אף כי נאבק בתחילה, סופו - שהמתיק לו את הרעל בקנקן של זהב, לגם ממנו ארוכות, ביאוש, בויתור ובהשלמה.

מול הר של בטון ופלדה

מול ים של עידכונים

נביעות של אינטרנט מפם-רחב

קינה של משוגע נוסטלגי

על הורבן הבלתי רלוונטי

¹¹ עמי ותמי - כפי העם היושב בציון.

התמודדות עם עולם משוגע על פי ר' נחמן

כך סיפר רבנו :

שפעם אחת אמר המלך לאהובו השני למלך כאשר אני חוזה בכוכבים, רואה אני שכל התבואה שיגדל בשנה זאת, מי שיאכל ממנה יהיה נעשה משוגע. אם כן יטכס עצה. וענה לו, שעל כן יכינו בעדם תבואה שלא יצטרכו לאכול מתבואה הג'ל, וענה לו המלך אם כן כשאנחנו לבד לא נהיה משוגעים וכל העולם יהיה משוגע, אזי יהיה להפך (ולהכין בשביל כולם אי אפשר) שאנחנו יהיו המשוגעים. על כן בוודאי נצטרך גם כן לאכול מהתבואה, אבל רק זה שנשמך סימן על מצחינו שנדע על כל פנים שאנחנו משוגע. שאם אהיה מסתכל על מצחך וכן כשתסתכל על מצחי נדע שהסימן שאנחנו משוגע.

(המשל מתבואה, בתוך מעשיות ומשלים, בתוך הספר ספורים נפלאים עמ' כז-כח)

כפי שהראינו כבר, גם ר' נחמן חשב שהעולם משתגע¹². ליתר דיוק העולם מוליך לשיגעון על פי טבעו. תורת אמת ברורה בפי רבנו: יש שפיות אבסולוטית, ויש שיגעון אבסולוטי. גם אם כל העולם משוגע, לא יוצא העניין מכלל שיגעון.

גם אם התגלגל הסיפור אל רבנו ממחוזות רחוקים, אי אפשר שלא לעצב אותו על פי תורתנו; את השיגעון גורמת התבואה - האוכל - הגשמיות. המים לא גורמים שיגעון. אין מים אלא תורה. אין לך שיגעון אלא בגשמיות. אין לך בן חורין מן השיגעון - אלא מי שעוסק בתורה¹³.

אנו רוצים לחיות כיהודים, ולא ליפול לתבואה - לגשמיות המשגעת. אך לעיתים אי אפשר לשרוד ממש כפי שהיינו רוצים. לעיתים אין ברירה אלא להסחף בזרם. יש גלים שאי אפשר לעצרם. כדאי שכל המתבגרים המביטים בעולם באופן כל כך בוטח ויהיר יחשבו על כך.

כיצד נתמודד עם הגל העכור, ההולך, בוודאות גמורה, לסחוף אותנו? במצב כזה צריך להיות בעל תודעה כפולה: מצד אחד חלק מהמשחק - חלק מהשיגעון - חלק מהגל. מצד שני לזכור ולהכין תזכורת שיש אמת, שיש שפיות אי שם. גם אם איננו ניצבים על שתי רגלינו בעולם השפוי, התודעה הכפולה קושרת אותנו אליו.

בחר רבנו מקום מוזר לסמן בו את עצמנו - הסימן על המצח - מקום שדווקא בעל הסימן איננו רואה אותו. רק החבר של בעל הסימן רואה. הזכיר לנו רבנו את כוחו של החבר, וכוחה של החבורה. האדם לא יכול לעמוד לבדו מול הזרם. צריך קבוצת תמיכה, קהילה. צריך חבר.

כנהר שוטף אשר יזרום ויסחוב כל אשר על דרכו ימצא,
אף אל תוך חורים וסדקים יחדור וישטוף,
כן גם זרם דעות הדור את דעת היחיד ישטוף.

¹² "עכשיו בעיתים הללו קשה מאוד מאוד שיהיה מעות לאיש כשר, כי צריך שיהיה לו ירידה גדולה מאוד חס ושלוש עד שיש מעות" (שיחות הר"ן ד). "ואמר: עוד יהיה זמן שמי שיהיה איש כשר פשוט, יהיה חידוש גדול כמו הבעל-שם-טוב זכרנו לברכה" (שם לו).

¹³ נקודה יהודית זעירה נוספת: רק בסיפור יהודי יכול המשנה למלך להיות אהובו של המעסיק שלו...

עולם משוגע

יש אשר לא ירגיש היחיד מאומה,
ובדעתו ידמה שדעתו אשר מאז - איתן גם עתה,
אבל באמת עליו יפעולו
ועמהם - מעט או הרבה - יסחב,
בעקימתם יתעקם ומן פגיעיהם יפגם.

לכן, בכל אשר תוכל - תתרחק מהם ומהמונם.
אבל כזה לבד, מזרם השוטף עוד לא נסתרת, ומשטף קצף עוד לא בטחת,
כי האם אפשר לך אף שלא לדבר עם אנשים כלל?

ומי הוא אשר יערכ לך, שבניך ובני ביתך, שאינם מטוהרים מן ההמון כמוך,
לא יהיו הצינורות אשר על ידם נִלְף דעות העולם -
גם אותך ידלוף.

ומי הוא האיש אשר אף מלנשום את אויר העולם
הרטוב ומלא דעות העולם
ימנע.

חוק חקוק הוא,
כי הקול רק עוף השמים יוליכו,
והדעות והמחשבות אשר דקים וזכים מן הקול,
אף גלי האויר יוליכו...

(מורנו ורבנו הקדוש האדמו"ר מפיאסצנה הי"ד, צו וזירו ז)

התמודדות עם עולם משוגע על פי ר' נחמן (גירסה שניה)

גירסה שניה של המעשה בתבואת שיגעון זרמה ונתגלגלה במשך שנים, וכמו כולנו עברה שינויים:

סיפר רבנו משל לענין שצריך לעבוד את השם יתברך במסירות נפש אף שנדמה לבני העולם כמשוגע, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין צו)... שמי שרוצה לסור מרע נדמה כמשוגע. שפעם אחת חלם מלך אחד שכל התבואה שצמחה במדינתו התקלקלה ומי שיאכל ממנה ישתגע חס ושלום, והתייעץ עם המשנה למלך מה לעשות. יעץ אותו המשנה למלך שבליט ברירה מחויבים לאכול מהתבואה הקלוקלת, בהטעימו כי לאגור תבואה בריאה לכל בני המדינה אין אפשרות, ואם יאגרו רק להם לעצמם ויכלו רק תבואה בריאה וטובה הרי אז יהיו הם כמשוגעים בעיני בני המדינה, כי יהיו משונים מכל בני המדינה על כן אין שום ברירה אלא לאכול תבואה הקלוקלת, אולם נעשה לעצמנו שום סימן שנדע שמשוגעים אנו.

לא הסכים עמו המלך בשום אופן וטען ואמר: וכי אם בני המדינה יהיו משוגעים שגם אנחנו נהיה משוגעים כמותם? ונעשה דבר שיגעון כזה לאכול תבואה המשגעת? לא ולא! אנו נאגור מהתבואה הבריאה ונאכל אותה ואם נדמה כמשוגעים בעיני בני המדינה מה בכך, וכי בשביל כך נאכל תבואה משגעת? וכמו כן בעבודת השם יתברך, אם בני מדינה מתנהגים שלא כהוגן

ורודפים אחר כבוד וממון המדומה ואינם חוטבים על ימיהם ושנותיהם הפורחים ועוברים להבל ולריק וכי נעשה כמותם, לא ולא אלא נאגור לעצמנו תבואה בריאה היא התורה והתפילה כדי שיהיה לנו כוח וגבורה לעמוד כנגד הרגליהם המשוגעות.

(שיח שרפי קודש, חלק ב, סעיף א-רעא, עמ' פט)

כאן, מציע סיפורנו ללכת ממש נגד הזרם. להיות שפוי ולא להתבייש. ללכת בדרך הפשוטה והישירה. בדרך החד-משמעית. אמנם יש לשאול האם אין כאן פשטנות חד-מימדית, שאיננה משקללת את כל מימדי המציאות. נכון, ככל הנראה לא זאת הגירסה המקורית. מדובר בכתבים מאוחרים יותר, בפתרון פשטני וקל מדי, (בסיפור זה קל מדי, במציאות לא תמיד). אך גם הפתרון הזה - פתרון הולם ומתאים, בזמנים המתאימים לאנשים המתאימים¹⁴. דווקא היום, החברה הפוסט-מודרנית, הכמעט פלורליסטית, אומנם לא אוהבת דברים חד-משמעיים, אך מצד שני מאפשרת לנו את הפתרון החד משמעי הזה בקלות יחסית.

האם עולמנו אכן משוגע?

כולם אומרים כך. כל אינטלקטואל וכל מר נפש. כל הדיוט וכל אידיוט. כל סלבריטי וכל בניי"ש אומר זאת. אומר זאת וקורץ. אומר זאת ומפקק. אומר זאת וממהר לצחוק כל הדרך אל הבנק. מסביר זאת, וממהר בדרך לשדה התעופה. צריך להספיק להיות ב"דיוטי פריי".

תוכיח לי שהעולם אכן משוגע?

לענין שהיו מספרים מאחד, שהיה אז בכרך גדול של עירות העכו"ם, ונתעכב שם הרבה, מחמת שנדמה לו בכל פעם שעכשיו יפעל, וכן בכל פעם, עד שנתעכב הרבה שם. ואמר שכן הדרך, כשבאים למקומות כאלו, שנדמה בכל פעם: עתה אפעל, עתה עתה אפעל וכו' וכו'. וסיפר מעשה: שהיה איש אחד, שלא האמין במה שאומרים העולם, שיש לצים מסיטרא אחרא, שבאים לפעמים ומטעין בני-אדם, כמו שארע כמה פעמים, והוא לא האמין בזה. פעם אחת כלילה בא אצלו לץ אחד וקראו אל החוץ שיצא, ויצא לחוץ והראה לו הלץ שיש לו סוס נאה למכור. וירא והנה הוא סוס נאה מאוד, ושאלו: כמה אתה רוצה. השיב הלץ: ארבעה אדומים. וראה שהוא שוה בשופי שמונה אדומים, כי הוא סוס מובחר וטוב מאוד, וקנה אצלו הסוס בעד ארבעה אדומים, והיה אצלו מציאה גדולה.

למחר הוציא הסוס למכור, ועמדו על המקח, ורצו לתן לו איזה סך. אמר: מסתמא אם נותנין לי סך כזה הוא שוה כפלים, ולא נתרצה. והוליך הסוס להלץ, ורצו ליתן לו גם כפלים כרצונו. אמר: מסתמא שוה יותר כפלים מזה הסך. וכן הוליך הסוס להלץ, עד שנכנס סך מכירת הסוס לאלפים, ולא נתרצה עם אחד למכרו, כי כל מה שרצו ליתן לו אמר: מסתמא שוה יותר בכפלים, עד שלא נמצא מי שיקחהו, רק המלך. והוליכו להמלך, ורצה ליתן לו המלך סך עצום, כי בסוס הוטב מאוד מאוד בעיני כל, ולא נתרצה עם המלך גם כן, כי אמר: מסתמא שוה יותר, עד שגם המלך לא קנה הסוס. והלך מהמלך עם הסוס להשקותו, והיה שם "פלומפ"¹⁵, שמשם משקין, וקפץ הסוס לתוך ה"פלומפ" ונתעלם ואיננו (היינו שנדמה לו כך, כי היה מעשה לצים כל העניין של הסוס). וצעק מאוד על זה, ונתקבצו אליו בני-העולם לקול זעקתו,

¹⁴ עיין במחזה "הקרנפים" של יוג'ין יונסקו.

¹⁵ משאבה.

ושאלו אותו: מה אתה צועק? השיב שהסוס שלו קפץ לתוך ה"פלומפ". והיכו אותו הכה ופצוע, כי נדמה למשוגע, כי נקב ה"פלומפ" צר מאוד, ואיך אפשר שיקפוץ הסוס לשם. וראה שמכין אותו והוא נראה כמשוגע, ורצה לילך משם. בתוך שרצה לילך משם, והנה הסוס מתחיל להושיט ראשו מתוך ה"פלומפ", והתחיל לצעוק שנית: אהה! אהה! מחמת שנדמה לו שיש שם סוסו. ונתקבצו שוב אצלו בני-העולם, והכו אותו שנית כי הוא משוגע כנ"ל, ורצה שוב לילך משם. כיוון שרצה לילך, והנה מושיט שוב הסוס את ראשו מן ה"פלומפ", והתחיל לצעוק עוד כנ"ל, ונתקבצו שוב אליו והכוהו כנ"ל.

כך הסטרא-אחרא מטעה את האדם בכל פעם על לא דבר בשקר גמור שאין בו ממש, והוא ניסת אחריה והולך אחריה, ונדמה לו בכל פעם שירויח יותר וימלא תאוותו יותר, ורץ אחריהם כמה עתים, ופתאום נתעלמו, ובורחים ומסתלקים ממנו כל התאוות כאשר מזדמן לפעמים, שהתאוות מסתלקים קצת, וכאשר האדם רוצה לפרד מהם, אזי חוזרים ומושיטים ראשם, והוא חוזר ורודף אחריהם, וכן מתנהג להלן, שתכף שמושיטים ראשם הוא חוזר לרדוף אחריהם¹⁶.

(מעשה מפלומפ, בתוך "שיחות שאחר המעשיות")

מעשה נורא שקרה לאיש אחד.

שהיה איש אחד, גוואלד, שלא האמין במה שאומרים העולם שיש לצים¹⁷ מסיטרא-אחרא שבאים לפעמים ומטעין בני-אדם כמו שאירע כמה פעמים. והוא לא האמין בזה, גוואלד.

מעשה נורא שקרה לאדם אחד.

אדם אחד. אי בודד של שפיות אינטלקטואלית. אור זוהר בעולם פרימיטיבי וחשוך. איננו מבני מפלגתו הפרימיטיבית, המשתמשת בקמעות ר"ל, ל"יע, וד"ל ודו"ק וכו'¹⁸. כמובן שאדם זה איננו, ר"ל, מחסידיו של הפוסק הספרדי הידוע, הפוסק אשר איננו אמון על משנתם הנאורה של האליטות השליטות. כמובן שאדם זה אינו מאמין בשדין, רוחין ולילין, המטעין ל"יע בני אדם. איש העולם הגדול בעל חוש מסחרי מפותח, ברוח תנועת ההשכלה והמרקנטיליזם.

ברוח ההיגיון הכלכלי והשכל הקר, קנה אותו אדם סוס.

קנה אותו מתוך שיקול דעת מעמיק ומתוך ניצול הזדמנות בלתי חוזרת.

קנה דווקא ב"SALE".

יצא אותו אדם לדרכו המסחרית עם כושר אנליטי מעמיק. יצא לדרכו על פי תורת הכלכלה המודרנית.

וזאת התורה -

אם מישוהו רוצה לקנות - סימן שהוא מרוויח. אם הקונה מרוויח - סימן שהסוס שווה יותר.

בעולמנו הכלכלי, השפוי וההגיוני, סוס שנקנה בארבעה אדומים (זלוטי), הוערך שוויו בשמונה אדומים - ערך השוק שלו מגיע לבסוף לאלפי אדומים. סוס מובחר וטוב מאוד שווה שמונה אדומים. כמה כוחות סוס יש לסוס ששווה אלפי אדומים? למה הוא שווה אלפי אדומים בעולמנו השפוי וההגיוני?

למה? ככה!

¹⁶ ולא באר העניין יותר, והבן היטב (גם הערה זו במקור, בסוגריים).

¹⁷ שדים בלע"ז.

¹⁸ כדי למנוע אי הבנות והסתבכויות אציין בפרוש כי אינני שותף לזילזול הזה, וכי אני כותב באירוניה מרה.

האנשים ה"נורמלים" בעולם ה"נורמלי" מוכנים לקנות סוס באלפי אדומים, כאשר עומדים לרשותם סוסים מצוינים בשמונה אדומים¹⁹.

האנשים ה"נורמלים" בעולם ה"נורמלי" לא מוכנים להאמין שסוס שווה אלפי אדומים קופץ לתוך חור של ברז.

למה? ככה!

מי קובע ערך של סוס? אותם אנשים "נורמלים".

למה? ככה!

בעצם, אני חושב שאפשר להבין מדוע אנשים "נורמלים" לא מוכנים להאמין שהסוס בתוך ה"פלומפ". הסוס בתוך ה"פלומפ" מראה להם שהם עצמם משוגעים. הסוס בתוך ה"פלומפ" מראה להם שכל עולמם הודאי, הברור והמוצק, הוא מעשה שדים. אשליה. בבקר תוכל להתגאות בו בחוג חבריך, ובערב יבלע לתוך ה"פלומפ" ואיננו - כי לקח אותו השד.

האדם המודרני לא שותה את מימיו מן המעיין. הוא שותה מה"פלומפ" - אשליה של מעיין בלתי פוסק בקירות הבית. אשליה שמספקת כינרת ריקנית, או מיכלית מטורקיה.

רוב הוצאותינו, רוב רכושנו הם סוסים שמוטבע עליהם MADE BY SHEDIM IN SITRA-ACHRA.

לא נורא. אנו משלמים את הוצאותנו בכרטיס פלסטיק, או בחתיכות ניר. העוני או העושר מתבטאים באלקטרונים על פסים מגנטיים...

רוב הוצאותינו, רוב רכושנו איננו חיוני, אלא תולדת השפעת החברה ה"נורמלית".

מידוענו השפוי והרציונליסט זעק בכאב על בליעת הסוס בתוך ה"פלומפ". האנשים הנורמלים שרצו לקנות את הסוס, ראו משוגע והתחילו להרביץ לו מכות. מדוע האנשים ה"נורמלים" מרביצים למשוגעים?

אולי בגלל שהמשוגעים מזכירים לנו שאנחנו גם קצת משוגעים. שהעולם שבו אנו בוטחים, בו אנו מצליחים הוא אשליה, הוא כיסוי פריך, מראה שבירה. אולי בגלל שהמשוגעים מזכירים לנו דברים שאנו רוצים לשכוח. אולי אם נרביץ לכל המשוגעים שנתכנע שאנחנו נורמלים.

היצר הרע דומה כמו מי שהולך ורץ בין בני-אדם. וידו סגורה ואין אדם יודע מה בתוכה. והוא מרמה בני-אדם ושואל לכל אחד, מה אני אוהב. ולכל אחד נדמה כאילו הוא אוהב מה שהוא מתאוה. ועל כן הכל רצים אחריו כי כל אחד סובר שיש בידו מה שהוא חפץ. ואחר-כך הוא פותח את ידו ואין בה כלום. כמו כן ממש היצר הרע שהוא מרמה כל העולם והכל רצים אחריו ומרמה לכל אחד ואחד עד שנדמה לכל אחד ואחד כאילו יש בידו מה שהוא חפץ, כל אחד כפי שטותו ותאותו. ואחר-כך בסוף הוא פותח את ידו ואין בה כלום כי אין מי שימלא תאותו אצלו.

(שיחות הר"ן 1)

¹⁹ והעירני כאן מוטי פרי כי ציור שיוחס לאמן מפורסם (כמדומה לו מדובר בפיקאסו, או בצייר בן תקופה אחרת: רנאר) שנמכר במיליונים רבים למוזיאון חשוב, התגלה ברבות השנים כזיוף של צייר אחר על פי סיגנונו של אותו אמן, מה שמעלה את השאלה על ערכה העצמי של האמנות.

רבנו צדק

העולם משוגע – זה מוכרח

הפלומפ נתן והפלומפ לקח

יהי שם ה' מבורך

אם לא השתכנעת מסיפור זה שהעולם משוגע

שכן המלך צדק

שצודקים תרנגולי החורו

קרע או שרוף את הסיפור המצמרר הזה

אחרת הוא ירדוף אחרריך.

מה לעשות?

האם ניתן לעבוד בעולם הזה, המשוגע,

את ה' יתברך?

אפשר ואפשר

כך לימדנו רבנו בסיפור

מעשה ממלך עניו:

מעשה במלך אחד והיה לו חכם. אמר המלך להחכם: באשר שיש מלך שחותם עצמו שהוא גבור גדול ואיש אמת וענו. והנה גבור אני יודע שהוא גבור, מחמת שסביב מדינתו הולך הים, ועל הים עומדים חיל על ספינות עם הורמאטיס, ואינם מניחים להתקרב. ולפנים מן הים יש (מקום שטובעין בו שקורין) זומפ גדול סביב המדינה, שאין שם כי אם שביל קטן, שאינו יכול לילך שם כי אם אדם אחד, וגם שם עומדים הורמאטיס, וכשיבוא אחד להלחם, מוריס עם ההורמאטיס, ואי אפשר להתקרב לשם, אך מה שחותם עצמו איש אמת וענו זה איני יודע, ואני רוצה שתביא אלי הפאטרעט של אותו המלך, כי יש להמלך כל הפאטרעטין של כל המלכים, והפאטרעט שלו לא נמצא אצל שום מלך, כי הוא נסתר מבני אדם, כי הוא יושב תחת כלה, והוא רחוק מבני מדינתו:

הלך החכם אל המדינה. אמר החכם בדעתו, שצריך לו לידע מהות המדינה, ועל ידי מה ידע המהות של המדינה? על ידי הקאטאויש של המדינה (היינו עניני צחוק, שקורין קאטאויש), כי כשצריכים לידע דבר, צריכים לידע הקאטאויש של אותו הדבר, כי יש כמה מיני קאטאויש: יש אחד שמכון באמת להזיק לחברו בדבריו, וכשחברו מקפיד עליו, ואמר לו: אני מצחק, כמו שכתוב: "כמתלהלה" וכו'. ואמר: הלא מצחק אני! וכן יש אחד שמתכון בדרך צחוק, ואף על פי כן חברו נזוק על ידי דבריו. וכן יש כמה מיני קאטאויש. ויש בכל המדינות מדינה שכוללת כל המדינות, ובאותה המדינה יש עיר אחד שכוללת כל העירות של כל המדינה שכוללת כל המדינות, ובאותה העיר יש בית אחד שכוללת כל הבתים של כל העיר שכוללת כל העירות של

המדינה שכוללת כל המדינות, ושם יש אדם שכלול מכל הבית וכו', ושם יש אחד שעושה כל הליצנות והקאטאוויש של המדינה.

ולקח החכם עמו ממון רב, והלך לשם וראה שעושים כמה מיני ליצנות וצחוק, והבין בהקאטאוויש שהמדינה כולה מלאה שקרים מתחלה ועד סוף, כי ראה שעושים צחוק איך מאנים ומטעים בני אדם במשא ומתן, ואיך הוא בא לדון בהמאניסטרטאט ושם כולו שקר ומקבלין שחד. והולך להסאנד הגבוה יותר, וגם שם כולו שקר, והיו עושים בדרך צחוק אן שטעלין מכל הדברים הללו. והבין החכם באותו הצחוק שהמדינה כולה מלאה שקרים ורמאות, ואין בה שום אמת, והלך ונשא ונתן בהמדינה, והניח עצמו להונות אותו בהמשא ומתן, והלך לדון לפני הערכאות, והם כולם מלאים שקר ושחדים, וכיום זה נתן להם שחד, למחר לא הכירוהו. והלך לערכאות גבוה יותר, וגם שם כולו שקר, עד שבא לפני הסאנאט, וגם הם מלאים שקר ושחדים, עד שבא אל המלך בעצמו.

וכשבא אל המלך ענה ואמר: על מי אתה מלך? שהמדינה מלאה שקרים כולה, מתחלה ועד סוף, ואין בה שום אמת. והתחיל לספר כל השקרים של המדינה, וכשהמלך שמע דבריו, הרכין אזניו אצל הוילון לשמע דבריו, כי היה תמוה להמלך שיומצא איש שיודע מכל השקרים של המדינה. והשרי מלוכה ששמעו דבריו היו כועסים עליו מאד, והוא היה מספר והולך השקרים של המדינה. ענה ואמר (החכם הנ"ל): והיה ראוי לומר שגם המלך כמותם, שהוא אוהב שקר כמו המדינה, אך מזה אני רואה איך אתה איש אמת, ובשביל זה אתה רחוק מהם, מחמת שאין אתה יכול לסבל השקר של המדינה. והתחיל לשבח המלך מאד מאד, והמלך, מחמת שהיה ענו מאד, ובמקום גדולתו שם ענותנותו, כי כן דרך הענו, שבכל מה שמשבחין ומגדלין אותו יותר, נעשה קטן וענו יותר, ומחמת גדל השבח של החכם, ששבח וגדל את המלך, בא המלך בעניויות וקטנות מאד, עד שנעשה אין ממש. ולא היה יכול להתאפק, והשליך את הוילון לראות את אותו החכם, מי הוא זה שהוא יודע ומבין כל זאת. ונתגלה פניו, וראה אותו החכם, והביא הפאטרעט שלו אל המלך.

דרכי ציון אבלות (איכה א). ציון היא בחינת הציונים של כל המדינות, שכולם נתועדים לשם. כמו שכתוב (יחזקאל לט): וראה אדם ובנה אצלו ציון.

וזהו (ישעיה לג): "חזה ציון קרית מועדינו ראשי תבות מ"צ"ח"ק, ששם היו נתועדים כל הציונים, ומי שהיה צריך לידע אם לעשות הדבר או המשא ומתן, היה יודע שם. יהי רצון שיבנה במהרה בימינו אמן.

ראה והבן והבט אתה, המעיין, עד היכן הדברים מגיעים. אשרי המחכה ויגיע לידע ולהשיג מעט מסודות המעשיות הללו, אשר לא נשמעו כאלה מימים קדמונים.

(סיפורי מעשיות, ו)

יש מלך בעולם.

אין מלך אמיתי אלא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

מעשה בחכם שהצליח לראות את המלך אשר שוכן מאחרי הפרגוד. כבר ראינו שהחכם האמיתי אינו האינטלקטואל הנורמלי. החכם הוא הצדיק היורד לחפש אבדות, להעלותן לשורשן. צדיק המתעלה לראות את אשר מאחרי הפרגוד.

ידוע לנו שמלך זה גיבור, באשר הוא עליון, נבדל ומפחיד. ואין כל אדם יכול להגיע למדינתו, אלא ברצונו, ומי שיעבור על רצונו יפגעו בו ההורמאטיס.

אולם אין בידינו תמונתו של המלך. המלך רחוק מבני מדינתו.

רק הגבורה - הדיסטאנס בידינו.

יש בידינו אימת הגבורה.

אך לא יראת המלך.

שהרי יראה מלשון ראייה, ואין יראה בלי ראייה.

הצדיק הולך להביא תמונה של המלך.

דרכו של הצדיק להגיע אל המלך דרך מדינתו.

כיצד מאבחנים את המדינה? אפשר לפנות לדובר השר. למשרד החוץ, לשגרירות. הם מקבלים שכר כדי לייצג - להסתיר ולהשלות.

מי שרוצה אמת -

שיחפש את הסטנד-אפ. את הקאטאוויש.

שיעור בהיסטוריה יהודית - מאת הגשש החיזור (שמעת על "ישראל-בלוף"!).

שיעור באזרחות - יצפאן.

מי שרוצה אמת כוללת -

שיחפש סטנד-אפ מהותי.

יש מדינה שהסאטירה שלה כוללת את הסאטירה של כל המדינות - נדמה שהיא במזרח התיכון.

יש עיר שכוללת את כל המדינה -

(רק תיזהר מפייגועים ברחוב יפו, ומירי בגילה.)

יש בית אחד שכולל את כל הצחוקים והקטעים של העיר (זו שכוללת את כל המדינה שכוללת את כל העולם) - חיה ציון קרית מועדנו - ראשי תיבות מצח"ק. הקב"ה יבנהו במהרה בימינו.

יש גם אדם שכולל כל הצחוקים בעולם, ופעם בשנה נכנס לפני ולפנים להקטיר את הצחוקים לפני שוכן מרומים.

מן הצחוקים למד הצדיק שכל המדינה שקר אחד גדול. לכן המלך ניתק עצמו, ועילם עצמו בהתעלמות גדולה. משום שהמלך הוא אמת גמורה. המלך ניתק עצמו מהטפשות ומהרוע ומהליכלוך, כי הניתוק מלמד על היפוך.

והמלך היה ענו, וככל ששבחו אותו, הוא הקטין את עצמו עד שנעשה אֵין ממש [ענווה=אֵין]. המלך רצה לראות את הצדיק אשר התקרב אל המלך והבין ככל אשר יכול לעשות זאת בן תמותה. המלך הסיר את הוילון. הצדיק ראה את המלך, והביא תמונת המלך אל המלך שלו.

הצדיק הביא למלך דף חלק - ככל הנראה כך מציירים אין ממש.

כולנו יכולים לראות את הדף החלק. צדיקים יכולים לראות בדף החלק את האין.

בסיפור ישנם שני מלכים. כמובן שאין באמת שתי רשויות; יש שתי בחינות בעצמות אחת.

יש מלך מוכר, השוכן ונוכח במדינתו, מלך שמתחבר עם בני אדם - בחינת זעיר אנפין שמתחבר אל כנסת ישראל, אל בחינת נוקבא. מלכות היוצרת שכינה. יש גם מלך נפרד ונבדל. עתיק יומין.

הצדיק מביא תמונת המלך הנבדל אל השכינה, ומאחד קובי"ה ושכינתיה²⁰.

סיכום

העולם הוא משוגע. הגשמיות משגעת את העולם. כמאמר השיר: "כסף מסובב ת'עולם...".

סוסים, ציורים, ואופציות ערטילאיות נמכרים במיליונים. לא ברור למה. רק מי שמבין שהעולם משוגע, שהעולם הוא עלמא דשיקרא, מצליח להתדבק במלך מלכי המלכים. רק מי שמוכן לוותר על מנעמי השולחן, להתפשט מן הכבוד המדומה, לגרור עצמות, ולהיות בבחינת הינדיק, יכול להתקרב למלך.

הראה לי גיסי שיחי, הר"ר ד"ר צבי מרק, את הקדמת ר' גדליה מליניץ - מחבר שבחי הבעש"ט. סיפר שם ר' גדליה כי בעבר היו משוגעים שלאחר תהליך שיגעון אקסטטי, היו מספרים את הנעשה בעולמות העליוניים, והיו מגידים לאנשים את חטאם, ומתוך זה היו אנשים חוזרים בתשובה שלמה. אז הבינו שהשיגעון נחשב קשר עם העולם העליון (לעיתים גם עם השאול - יש להזהר). זאת הייתה הסיבה מדוע לא מסתדר המשוגע עם עולמנו.

מכל מקום למדנו שהמשובח מכולם הוא החכם. הוא הוא המשוגע. הוא הוא השפוי לגמרי. הוא הריאליסטי. הוא חי בתודעה כפולה - יודע שהוא משוגע (הינדיק) אך שם לו סימן על המצח.

אבי²¹ היקר שלנו, היה מן החכמים האלו. לא רק במותו קדוש נהיה, אלא גם בחייו קדוש היה. ידע היטב לשחק את המשחק הנהוג בעולם הזה, הארצי והגשמי. אך כפי שהעידו חיובו המתמיד, תובנותיו הרוחניות והלמדניות, ושקידתו ושקיעתו בתורה - ידע את מקומה של האמת, ואת חשיבותו המוגבלת של עולמנו - עלמא דשיקרא. מן הדברים שבני אדם "נורמלים" מוכרים עצמם למענם לא התרגש - **לא ראיתי אותו כועס מעולם.**

לאחר דברי קודש אלו של מורנו ר' נחמן, הבנתי שאבי נמצא במקום אליו היה שייך תמיד. במקום שבו יש רק אמת. ת.נ.צ.ב.ה.

²⁰ יתכן שמדובר כאן גם על איחוד בחינת ממלא כל עלמין עם בחינת סובב כל עלמין. כשבאים לבחינת אין מבינים שהצמצום לא כפשוטו, אני ה' לא שניתי, ולית אתר פנוי מיניה. אינני יודע אם כיוון לכך רבנו. אם כן אזי העניין עוד יותר מופלא ועמוק.

²¹ ראוי היה כי אצרף כאן את התואר הראוי לו - הרב אבי, אך האהבה והקרבה גברו, ויגדול מרבן שמוי.